

# Årsmelding Norsk Seterkultur For 2021



Norsk  
*Seterkultur*



## **Seteråret 2021**

Koronarestriksjoner har også i 2021 preget vår hverdag generelt og har også hatt betydning for deler av seterlivet. Åpne setre med smitterisiko, strengere hygiene, mindre selvbetjening og listeføring av gjester har krevd økt ressursbruk både av egen tid og for noen, også i form av innleid hjelp. Som i 2020 så har de fleste nordmenn feriert i eget land og mange setre har hatt mer besøk og større omsetning. Flere ser og opplever seterlivet. Vi kan håpe og tro at kunnskap og opplevelser fra setra for folk flest kan gi oss positiv oppmerksomhet som styrker seterdriftas legitimitet og beskyttelse som næring.

*”Norsk Seterkultur har som formål å ta vare på seterkulturen i et langsiktig perspektiv gjennom aktiv bruk av setrene i tråd med lokal kunnskap fra fortid til nåtid.*

*Med seterkultur forstår organisasjonen både natur, kultur og næring knyttet til utmarksområda som har blitt og fortsatt er nytta til seterdrifta.”*

Dette formålet er styrende for vårt arbeid for alle typer seterdrift.

## **Politisk arbeid**

Valg av jordbrukstruktur og seterdrift er i høyeste grad avhengig av politiske valg. Derfor er det politiske arbeidet grunnleggende viktig for å kunne nå målet om et levende seterliv. Vi har hatt flere innlegg i media som aviser, facebook og nettside. Informasjon, kunnskap og verdivalg til politikere og folk flest er verktøy til politiske valg.

Våre viktigste direkte politiske tiltak er innspill til jordbruksforhandlingene gjennom innspillmøter med faglagene og innlegg/uttalelser i media. Som kjent ble det brudd i jordbruksforhandlingene. Et av innspillene våre for 2021 ga likevel resultater. Kravet til setertidas varighet for berettigelse av setertilskudd ble nemlig endret fra seks til fire uker. Denne gangen ble i størst grad åpne setre/besøkssetre som ikke har ressurser til drift utover 4 uker favorisert. Disse setrene er også viktig for oss da de er en tilleggsnæring til gården og i stor grad tar vare på kulturarven i tillegg til de andre tilleggsverdiene ved seterdrifta.

## **Unesco**

I tillegg til å jobbe politisk for seterlivets bærekraft og overlevelse, krever Unescoarbeidet mye av våre ressurser. Norsk Seterkultur er fortsatt i en prosess der vi søker å få seterkulturen på UNESCO sin liste for immateriell kulturarv. I dette arbeidet gjennomfører vi flere delprosjekter som er viktig for oss uavhengig av søknaden som f.eks:

- Vi arbeider for rekruttering og lager materiell til kunnskapsoverføring
- Vi arbeider for å styrke interesse -og fagnettverk gjennom fagsamlinger. Mellom smittebølgene greide å få til ei veldig bra fagsamling på Røros i november 2021.
- Vi samarbeider med forskningsmiljø som Nibio i Norge og NAPTEC på svensk side
- Vi arbeider med kartlegging av setre gjennom prosjektet «Setra mi».
- Vi jobber med å få alle setre på kart. Vi vil styrke alle typer setre i hele landet og da er det viktig at vi kartlegger og får mer kunnskap om alle setrene.

Unescoprojektet gir oss økonomi til å gjennomføre flere delprosjekter som vi mener vil styrke seterdriften og seterkulturen. Prosjektledelsen i «Rådhuset Vingelen» har gjort og gjør en bra jobb for oss og har bl. a brukt mye tid på flere søknader for full finansiering av prosjektet. Dette har gitt gode resultater og vi kan med sterkere økonomi fra 2022 intensivere arbeidet og lande søknaden. Sverige har vært usikre på sine muligheter for en felles unescosøknad, men våren 2021 ga de klarsignal om at de kunne og ville være med. Derfor

samarbeider vi nå med Sverige om en multinasjonal søknad men er enda usikre på om vi skal samarbeide med flere land. Hvilke valg vi tar vil kunne medføre en lengre prosess og forsinke søknaden.

I 2021 har også **setersmør** med beskytta betegnelse vært i salg. 11 seterbrukere har benyttet seg av merket i år. Hensikten er at dette på sikt kan styrke bevisstheten rundt kvalitetsproduktet og økonomi for de setrene som foredler setermelka. Samtidig er utmarksbruken en forutsetning, slik at produktet også tar vare på det biologiske mangfoldet og beiteressursene generelt.

Koronarestriksjonene har også påvirket vårt arbeid som organisasjon. Teams har blitt en godt utviklet plattform som vi har blitt tvunget til å lære oss å bruke. Denne plattformen fungerer nå veldig bra for oss og vi har ikke bare opprettholdt aktiviteten, men har økt den betraktelig med å lettere kunne ha hyppigere møter og dermed kunne jobbe bedre med sakene. Dette har vært særlig ressursbesparende i Unescoarbeidet i samarbeid med prosjektledelsen i Vingelen, ressursgruppa, faglagene (setergruppa) og nå også med svenskene. Teams ble også løsningen for å kunne gjennomføre årsmøtet 2021. Den fysiske fagsamlinga som skulle være i Bø ble utsatt til 2022.



Siv Beate Eggen

Styreleder

**INNHold**

|   |           |
|---|-----------|
| <b>STYRET 2021</b>  | <b>4</b>  |
| STYREMØTER 2021   | 6         |
| SEKRETARIAT   | 6         |
| <b>FAGSAMLING OG ÅRSMØTE 2021</b>                             | <b>7</b>  |
| <b>SETERPRISEN 2021</b>                                       | <b>11</b> |
| <b>MEDLEMMER</b>  | <b>11</b> |
| <b>ØKONOMI OG ÅRSREGNSKAP</b>                                 | <b>12</b> |
| ÅRSRESULTAT OG BUDSJETT 2021                                  | 12        |
| REVISJONSRAPPORT 2021   | 14        |
| UNESCO REGNSKAP   | 14        |
| <br>  |           |
| <b>ØKONOMISKE STØTTE OG BISTAND</b>                           | <b>15</b> |
| <b>MEDIA</b>  | <b>15</b> |
| SETERBRUKAREN   | 15        |
| WWW.SETERKULTUR.NO  | 15        |
| SETERVEILEDEREN PÅ WEB  | 15        |
| FACEBOOK  | 16        |
| EKSTERNE MEDIA  | 16        |
| FOR MEDIARBEID I UNESCO, SE EGET AVSNITT OM UNESCO            | 16        |
| MEDIEOPPSLAG  | 19        |
| <b>POLITIKK OG FORVALTNING</b>                                | <b>20</b> |
| JORDBRUKSFORHANDLINGENE                                       | 20        |
| <b>PÅGÅENDE PROSJEKT</b>                                      | <b>22</b> |
| BESKYTTA BETEGNELSE FOR SETERSMØR                             | 22        |
| SETERKULTUR PÅ UNESCO S LISTE FOR IMMATERIELL KULTURARV       | 23        |
| <b>ARRANGEMENT</b>  | <b>24</b> |
| SETERBESØK  | 24        |
| <b>SAMARBEID MEN ANDRE ORGANISASJONER</b>                     | <b>25</b> |
| HANEN   | 25        |
| NORSK GARDSOST  | 25        |
| NORGES BONDELAG   | 25        |
| NORSK BONDE – OG SMÅBRUKARLAG                                 | 25        |
| NORGES VEL  | 25        |
| <b>INTERNASJONALT SAMARBEID</b>                               | <b>27</b> |
| MEDLEMSKAP I EFNCP  | 27        |
| FAO – FOOD AND AGRUCULTURE ORGANISATION OF THE UNITED NATIONS | 27        |
| <b>FOU-PROSJEKT</b>   | <b>27</b> |

## Styret 2021

*Styret har vært:*

Siv Beate Eggen, leder



*Siv Beate Eggen*

Knut Ola B. Storbråten, nestleder



*Knut Ola B. Storbråten*

Inga Iversen Aasen



*Inga Iversen Aasen*

Ove Søresand



*Ove Søresand*

Representant fra TINE

Kari Sofie Asmyhr Østen



*Kari Sofie Asmyhr Østen*

***Varamedlemmer:***

1. Irene Wik Aarbakk



*Irene Wiik Aarbakk*

2. Ole Øvrejorde



*Ole Øvrejorde*

2. Vara : Gro Arneng



*Gro Arneng*

***Valgkomité har vært:***

1. Hans Bondal
2. Ingebjørg Håvardrud
3. Per Sæther



### ***Styremøter 2021***

Norsk seterkultur har hatt fire styremøter på Teams og ett fysisk styremøte på Røros (26. januar, 18. mars, 23. september, 13. oktober, 5. november)

I tillegg har arbeidsgruppa hatt 20 møter: 8. januar, 15. januar, 19. februar, 28. februar, 11. mars, 26. mars, 14. april, 30. april, 11. mai, 19. mai, 17. juni, 18. juni, 8. juli, 17. august, 5. oktober, 5. november, 23. november, 30. november, 7. desember, 16. desember.

Nestleder Knut Ola Storbråten har dekket møtekostnader i styre og arbeidsmøter i arbeidstida fra Anno museum som bidrag til Norsk seterkultur.

### ***Sekretariat***

*Øystein Skjæveland* har vært redaktør for medlemsbladet «Seterbrukaren». Styret har gitt innspill på stoff. Daglig leder, Katharina Sparstad, har hatt alle oppdateringer på [www.seterkultur.no](http://www.seterkultur.no). Daglig leder administrerer merkeordningen «Beskytta betegnelse for setersmør». Videre har hun organisert digitalt årsmøte og arbeidet med finansiering og oppfølging av UNESCO-arbeidet. Stillingen hennes har vært på 10% og leies av Valdres Natur- og Kulturpark. I tillegg har Valdres Natur- og Kulturpark bidratt med arbeid for 160000 kr til Norsk Seterkultur.

TINE stiller også lokaler og bevertning til rådighet for styremøter i Oslo. *Svein Løken* fører regnskapet og sender ut medlemsfakturaer og purringer. Svein deltar på styremøter.

Kari Sofie Asmyr Østen representert TINE i styret. Hun fungerer også som referent på møter.



*Daglig leder Katharina Sparstad*



*Regnskap og medlemsgjeldningsansvarlig Svein Løken*



*Øystein Skjæveland redaktør av Seterbrukaren*

## Fagsamling og årsmøte 2021

Fagsamling og årsmøte var planlagt på Bø hotell i Telemark. Det var også planlagt kinnekurs i samarbeid med Norsk Gardsost i tilknytning til fagsamlinga. På grunn av covid 19 måtte fagsamlinga avlyses. Årsmøtet ble avholdt på TEAMS 28. februar. 24 personer deltok på møtet



**rådhuset  
vingelen**

UNESCO søknad  
– status og fremdrift

Årsmøte Norsk  
Seterkultur  
28.02.21

Linda M. Ramberg,  
Rådhuset Vingelen

|   |   |   |   |
|---|---|---|---|
| KS Katharina Sparstad                       | ✕ | JB Juliana Alexandra Bonin Ekstern          | ✕ |
| A Adrianna & Paul (gjest)                   | ✕ | KØ Kari Sofie Asmyhr Østen Arrangør Ekstern | ✕ |
| BS Barbro Stordalen                         | ✕ | KS Knut Ola Storbråten Ekstern              | ✕ |
| BS Barbro Stordalen (gjest)                 | ✕ | LR Linda Merethe Ramberg Ekstern            | ✕ |
| EA Einar Asbjørnsen                         | ✕ | MS Møre og Romsdal Bonde- og ... Ekstern    | ✕ |
| IA Inga Aasen Ekstern                       | ✕ | PE Paul Ludwig Peter Evers Ekstern          | ✕ |
| I Ingvild                                   | ✕ | P post Ekstern                              | ✕ |
| IA irene Aarbakk (Gjest)                    | ✕ | RN Ragnhild Nordbø Ekstern                  | ✕ |
| JB Juliana Alexandra Bonin Ekstern          | ✕ | SE Siv Eggen Ekstern                        | ✕ |
| KØ Kari Sofie Asmyhr Østen Arrangør Ekstern | ✕ | SL Svein Løken Ekstern                      | ✕ |
| KS Knut Ola Storbråten Ekstern              | ✕ | Ø Øystein (gjest)                           | ✕ |
|   |   | ØF Øystein F (gjest)                        | ✕ |

I tillegg deltok Per Sæther frå Norsk Seterkultur og Linda Merete Ramberg frå Rådhuset Vingelen



## Årsmøteprotokoll Norsk Seterkultur 28.02.2021

Sted: Teams-møte

### Sak 1 Konstituering

Siv Beate Eggen ble valgt som møteleder. Einar Asbjørnsen og Irene Aarback valgt til å signere protokollen. Katharina ble valgt som referent. 24 deltakere deltok via Teams.

### Sak 2 Godkjenning sakliste og innkalling

Sakliste og årsmelding ble godkjent uten merknader

### Sak 3 Årsmelding

Katharina Sparstad la fram årsmeldinga for Norsk Seterkultur. Ingen kommentarer til årsmeldinga.

Vedtak: Årsmelding 2020 for Norsk Seterkultur godkjent

### Sak 4 Regnskap

Regnskapsfører Svein Løken la fram regnskapet for Norsk Seterkultur. Regnskapet er ikke godkjent av revisor. Budsjett 2019 hadde lagt opp til kr 25000,- i underskudd. Underskuddet ble redusert til kr 1572,-. UNESCO-prosjektet er ført som eget regnskap.

**Vedtak:** Regnskapet blir godkjent med forbehold og revisjonens godkjenning.

Revisorgodkjenning legges inn i revidert årsmelding og sendes ut til årsmøtedeltakerne

### Sak 5 Forslag til kontingent og kontingentklasser

Etter årsmøtevedtak i 2019 ble kontingentsatsene fra og med 2020 økt:

Fra 350 til 400 for støtte medlemmer

Fra 450 til 750 for ordinært medlemskap

Fra 600 til 1500 for bedriftsmedlemskap

Styret foreslår at kontingentsatsene står uendret for 2022. Årsmøtet ga sin tilslutning til dette.

**Vedtak:** Det gjøres ingen endringer i kontingentsatser for neste periode 2022

### Sak 6 Innkomne saker

Det er ikke kommet inn saker til årsmøtet

### Sak 7 UNESCO—hovedprosjekt

På årsmøtet 2020 ble det vedtatt at arbeidet ikke skulle fortsette før det var finansiert. I 2020 har daglig leder søkt og fått inn kr 1,1 mill, det vil si 700000 fra Innlandet fylkeskommune, 200000 fra Vestfold og Telemark fylkeskommune og 200000 fra Fylkesmannen i Trøndelag for å få listeført seterkulturen på UNESCO sin liste for immateriell kulturarv.

Arbeidet i hovedprosjektet er delegert til konsulentfirma Rådhuset Vingelen. Arbeidet skal følge prosessen som er beskrevet i revidert prosjektbeskrivelse. Styret i Norsk Seterkultur er styringsgruppe og til arbeidet er i forprosjektet satt ned en ressursgruppe med ulik faglig og geografisk bakgrunn. Arbeidet i hovedprosjektet består av å samle inn dokumentasjon, utarbeid film, samle støtteerklæringer, gjennomføre aktiviteter, se på nye

utviklingsmuligheter, arrangere fagsamlinger og fylle ut selve søknaden. Det skal også undersøkes muligheter for å samarbeide med andre europeiske land. Tidsperspektiv er ferdig søknad 2023.

Linda Merete Ramberg, presenterte arbeidet på vegne av Rådhuset Vingelen. Hun bistår prosjektleder Hege Hovd i arbeidet. Hege Hovd har doktorgrad i biologi, arbeidet med miljøsertifisering og driver selv en seter. Linda Merete har vært ansatt i Rådhuset Vingelen, men er nå leid inn på timebasis fra firmaet Fossefall. Teamet rundt UNESCO arbeidet følges også av Olav Østigård (landbruk) og Kari Sundt (reiseliv) i Rådhuset Vingelen.

Linda Merete orienterte om selve søknaden. Den skal besvares ut u fra 5 ulike kriterier. Videre må det velges hvilket domene vi vil søke innenfor

Fram til nå har Rådhuset Vingelen arbeidet med søknader, blant annet til Sparebankstiftelsen.

#### **I nærmeste framtid:**

- Avklare hvilket domene vi vi skal søke på
- Jobber med kontakter
- Undersøke internasjonalt samarbeid
- Samle støtteerklæringer
- Søke mer støtte

Arbeidet er fremdeles ikke fullfinansiert for alle år. Norsk Seterkultur har lite egenkapital, og det er ikke aktuelt å bruke av den. Det må derfor fortsatt arbeides med finansiering Barbro Stordalen stilte spørsmål om hvorfor Norsk Seterkultur ikke søker støtte fra Innovasjon Norge. Videre presiserte hun at organisasjonen er sårbar og har liten egenkapital, og at arbeidet forutsetter ekstern finansiering. De blir ikke søkt Innovasjon Norge fordi de ikke gir støtte til frivillige organisasjoner. Innovasjon Norge og et derimot aktuelle for seterbrukere og næringsutøvere på konkrete, underordna tiltak.

**Vedtak:** *Årsmøtet gir fullmakt til styringsgruppa (styret + sekretariat) i Norsk Seterkultur til å søke midler og arbeidet videre forutsatt at arbeidet er finansiert og ikke tærer på egenkapital*

### **Sak 8 Aktivitetsplan for 2021/22**

Aktivitetsplanen ble lagt fram av nestleder Knut Ola Storbråten. Også for 2020 har Norsk Seterkultur søkt LMD om støtte til frivillige organisasjoner- og fått støtte (180 000,-) Dette blir brukt på sekretariat, styremøter, medlemmer og verving og øvrig organisasjonsarbeid. Det er planlagt 8 styremøter og tre medlemsbladet. I 2020 vil Norsk Seterkultur fortsette prosjektarbeidet for listeføring i UNESCO.

Det kom ingen kommentarer til planen

**Vedtak:** *Forslag til Aktivitetsplan for 2021 vedtas slik den ble framlagt*

### Sak 9. Budsjett 2021

Budsjett er satt opp av styret og ble lagt fram av Svein Løken. Budsjette er satt opp i balanse (0) med kr 391000 i inntekter/utgifter. Lønn, satser og godtgjørelse er foreslått samme som tidligere.

Kommentar fra årsmøtet: Styret etr styringsgruppe for UNESCO, og organisasjonen bruker samlet mye arbeidsressurser på UNESCO-arbeidet. Det er derfor viktig å fram egenandelen utgifter til UNESCO. Her bør **50%** av styrehonorar, møtegodtgjørelse, administrasjon og regnskap og møtegodt-gjørelse føres på UNESCO. Redaktør arbeidet blir lite påvirket av innsats UNESCO. Timebruken UNESCO skal timeføres.

**Vedtak:** *Framlagte forslag til budsjett for 2021 vedtas med endring om at andel brukt til UNESCO synliggjøres i kroner og timer. Årsmøtet gir styret fullmakt til å redigere budsjett som synliggjør egeninnsats kapital til unescoarbeidet.*

### Sak 10 Valg 2021

Valget 2021 foregikk digitalt med forhåndsstemming via Forms Office webskjema gjennom TINE sitt system og var sendt ut til årsmøte deltakerne noen dager før årsmøtet. 15 personer hadde avgitt stemmer. Kari Sofie Asmyr Østen la fram valgresultatene.

#### Styret har vært:

|             |                         |                   |
|-------------|-------------------------|-------------------|
| Leder       | Siv Beate Eggen         | På valg           |
| Nestleder   | Knut Ola Storbråten     | På valg           |
| Styremedlem | Per Sæther              | På valg           |
| Styremedlem | Ove Sørestrand          | Ikke på valg      |
| Styremedlem | Kari Sofie Asmyhr Østen | (Velges av Tine ) |

#### Valgkomiteen 2021 har vært

Tori Snerte  
Hans Bondal  
Ingebjørg Håvardrud

#### Valgkomiteens innstilling

|                            |  |
|----------------------------|--|
| Styremedlem for 2 år:      | Gjenvalg på Siv Beate Eggen  |
| Styremedlem for 2 år:      | Gjenvalg på Knut Ola Storbråten  |
| Per Sæther                 | Har frasagt seg gjenvalg   |
| Nytt styremedlem for 2 år: | Inga Iversen Aasen, Vingelen   |
| Sittende styremedlemmer:   | Ove Sørestrand ( ikke på valg )<br>Kari Sofie Asmyhr Østen (velges av Tine ) |

#### Forslag til leder for 1 år:

Siv Beate Eggen

#### Vararepresentanter:

|         |                             |
|---------|-----------------------------|
| 1 vara: | Irene Wik Aarbakk, Åmotsdal |
| 2 vara: | Ole Øvrejorde, Hovet        |
| 3 vara: | Gro Arneng, Øystre Slidre   |

**Revisorer:** Berit Jeanne Brun, Vågå  
Kristian Ekre, Skåbu

**Valgkomite**  
Hans Bondal  
Ingebjørg Håvardrud  
Per Sæther (ny)

Godtgjørelser foreslås ingen endringer

**Vedtak:** Valgkomiteens innstilling ble ~~enstemmig~~ vedtatt med noen blanke stemmer

### **Sak 11. Årsmøte i 2022**

På årsmøtet 2020 ble det vedtatt at neste årsmøtet skulle være i Telemark. Møtet ble planlagt i Bø i Telemark, men måtte avlyses pga Covid-19. Styret foreslår at årsmøte og fagsamling avholdes som planlagt i Bø i Telemark i 2022.

**Vedtak:** Årsmøtet støtter seg til styrets innstilling til årsmøte i Bø i Telemark i 2022.

### **Sak 12 Eventuelt**

Siv Beate gikk gjennom fjorårets innspill til JF og ba om tilbakemeldinger. Innspillet fra 2020 er fremdeles aktuelt, men bør forenkles til 2 hovedpunkt, tilskudd fra 4 uker og øremerking av BU og investeringsvirkemidler.

Sign:

  
Einar Asbjørnsen

  
Irene Wik Aarbakk

## **Seterprisen 2021**

Seterprisen ble gjenopptatt i 2017 etter at Norges Vel la den ned i 2006. Norsk Seterkultur har overtatt både tittel og kriterier. Prisen 2021 ble utsatt pga Covid 19

## **Medlemmer**

Pr 31.12.2021 var det 444 medlemmer i Norsk Seterkultur. Pr 01.01.2021 var det 457, en netto nedgang på 13 medlemmer. I 2021 kom det inn 14 nye, og det gikk ut 27. Nedgangen gjenspeiler antagelig nedgangen i seterdrifta, men samtidig har vi ikke mere enn ca. 160 aktive seterbrukere som medlemmer. Derfor er det et stort potensiale da vi bare har ca. 20 % av aktive seterbrukere som medlemmer.



## Økonomi og årsregnskap

Hovedtall: Det økonomiske resultatet for 2021 ga et samlet overskudd på kr 39 147 for Norsk Seterkultur. Dette gjelder både vanlig lagsdrift og prosjekter. Lagsdrifta til Norsk Seterkultur fikk et overskudd på kr 141 926. Det var budsjettert med kr 106 400 i overskudd.

Budsjettert kontingentinngang var på kr 196 000. Det kom inn kr 179 000, mot kr 187 050 i 2020. Det er størst svikt på aktive seterbrukere.

Unesco prosjektet ga et underskudd på kr 102 779. Her er det meste finansiert med eksterne tilskudd. Det er utbetalt noe mindre tilskudd i 2021 enn vi hadde i utgifter. Fram til utgangen av februar 2022 ble det utbetalt ca. kr 585 000 i tilskudd til Unesco arbeid. Kr 200 000 av dette er ført som påløpt inntekt i 2021. Egenkapitalen pr 31.12.21 er kr 365 597

### Årsresultat og budsjett 2021

| Årsregnskap 2021            |      |                  |                |
|-----------------------------|------|------------------|----------------|
| Norsk Seterkultur           |      |                  |                |
|                             | Note | 2021             | 2020           |
| <b>Resultatregnskap</b>     |      |                  |                |
| Salgsinntekter              |      | 378 310          | 331 150        |
| Andre inntekter             |      | 1 787 172        | 387 050        |
| <b>SUM INNTEKTER</b>        |      | <b>2 165 482</b> | <b>718 200</b> |
| Vareforbruk, fremmedytelser |      | 1 848 889        | 78 625         |
| Lønn, personalkostnader     |      | 96 393           | 218 793        |
| Leie, kostnader lokaler     |      | 14 045           | 146 725        |
| Andre kostnader             |      | 167 008          | 235 541        |
| <b>SUM KOSTNADER</b>        |      | <b>2 126 335</b> | <b>679 685</b> |
| <b>DRIFTSRESULTAT</b>       |      | <b>39 147</b>    | <b>38 515</b>  |
| Finansinntekter             |      | 0                | 186            |
| Finanskostnader             |      | 0                | 121            |
| <b>ÅRSRESULTAT</b>          |      | <b>39 147</b>    | <b>38 580</b>  |

| Årsregnskap 2021                |      |                |                |
|---------------------------------|------|----------------|----------------|
| Norsk Seterkultur               |      |                |                |
|                                 | Note | 2021           | 2020           |
| <b>Balanse</b>                  |      |                |                |
| Kundefordringer, andre krav     |      | 297 387        | 20 268         |
| Kontanter, bankinnskudd         |      | 406 673        | 352 000        |
| <b>SUM EIENDELER</b>            |      | <b>704 060</b> | <b>372 268</b> |
| Bokført egenkapital             |      | 326 450        | 287 870        |
| Årets resultat                  |      | 39 147         | 38 580         |
| <b>Egenkapital</b>              |      | <b>365 597</b> | <b>326 450</b> |
| Leverandørgjeld                 |      | 302 259        | 15 495         |
| Offentlig gjeld                 |      | 10 267         | 23 780         |
| Annen kortsiktig gjeld          |      | 25 938         | 6 543          |
| <b>Sum gjeld</b>                |      | <b>338 464</b> | <b>45 818</b>  |
| <b>SUM GJELD OG EGENKAPITAL</b> |      | <b>704 060</b> | <b>372 268</b> |



## 006 Norsk Seterkultur

| <b>DRIFTSINNTEKTER</b> |   |                |                |                 |                |              |
|------------------------|---|----------------|----------------|-----------------|----------------|--------------|
|                        |   | <b>2020</b>    | <b>2021</b>    | <b>Budsjett</b> |                |              |
| 3010                   | Gebyr setersmør                             | 1 400          | 1 200          | 3 000           | -1 800         | 40,0         |
| 3100                   | Medlemskontingent Aktiv seterbruker         | 106 950        | 96 850         | 110 000         | -13 150        | 88,0         |
| 3101                   | Medlemskontingent Støttemedlem              | 73 900         | 78 800         | 80 000          | -1 200         | 98,5         |
| 3102                   | Medlemskontingent Organisasjon/Institusj    | 6 200          | 3 000          | 6 000           | -3 000         | 50,0         |
| 3110                   | ANNONSEINNTEKTER                            | 12 100         | 8 000          | 12 000          | -4 000         | 66,7         |
| 3120                   | DELTAGERAVGIFT SETERKONFERANSE              | 35 600         | 0              | 0               | 0              | 0,0          |
| 3121                   | Tilskudd seterkonferansen                   | 95 000         | 0              | 0               | 0              | 0,0          |
|                        | <b>Salgsinntekter varer/tjenester</b>       | <b>331 150</b> | <b>187 850</b> | <b>211 000</b>  | <b>-23 150</b> | <b>89,0</b>  |
| 3440                   | Spesielt off. tilskudd for tjenester        | 180 000        | 180 000        | 180 000         | 0              | 100,0        |
| 3461                   | Sponsing VNK                                | 0              | 0              | 0               | 0              | 0,0          |
|                        | <b>Offentlig tilskudd</b>                   | <b>180 000</b> | <b>180 000</b> | <b>180 000</b>  | <b>0</b>       | <b>100,0</b> |
| 3900                   | Annen driftsrelatert inntekt                | 12 466         | 7 940          | 0               | 7 940          | 0,0          |
|                        | <b>Andre inntekter</b>                      | <b>12 466</b>  | <b>7 940</b>   | <b>0</b>        | <b>7 940</b>   | <b>0,0</b>   |
| <b>DRIFTSKOSTNADER</b> |   |                |                |                 |                |              |
| 5000                   | Lønn Leder                                  | 25 000         | 25 000         | 25 000          | 0              | 100,0        |
| 5001                   | Lønn Redaktør                               | 71 500         | 71 500         | 78 000          | -6 500         | 91,7         |
| 5003                   | Lønn redaktør overf Unesco                  | 0              | -23 400        | -23 400         | 0              | 100,0        |
| 5010                   | Feriepenger                                 | 7 293          | 7 293          | 0               | 7 293          | 0,0          |
| 5330                   | Godtgjørelse til styre                      | 39 000         | 19 000         | 40 000          | -21 000        | 47,5         |
| 5331                   | Godtgjørelse styre overf prosjekt           | -11 700        | -9 500         | -20 000         | 10 500         | 47,5         |
|                        | <b>Lønninger, ferielønn og honorarer</b>    | <b>131 093</b> | <b>89 893</b>  | <b>99 600</b>   | <b>-9 707</b>  | <b>90,3</b>  |
| 6301                   | SETERKONFERANSE                             | 111 556        | 0              | 0               | 0              | 0,0          |
| 6305                   | Formidlings og holdningsskapende arbeid     | 0              | 2 581          | 30 000          | -27 419        | 8,6          |
| 6306                   | Merkeprosjekt                               | 35 169         | 11 464         | 0               | 11 464         | 0,0          |
| 6310                   | Unesco Prosjekt                             | 0              | 0              | 0               | 0              | 0,0          |
| 6705                   | Honorar Regnskap/Medlemslister              | 21 013         | 28 350         | 20 000          | 8 350          | 141,7        |
| 6706                   | Regnskap overf prosjekt                     | -6 304         | -14 175        | -10 000         | -4 175         | 141,8        |
| 6720                   | Sekretariat                                 | 75 000         | 75 000         | 75 000          | 0              | 100,0        |
| 6721                   | Sekretariat sponset VNK                     | 0              | 0              | 0               | 0              | 0,0          |
| 6722                   | Sekretariat overf Unesco                    | 0              | -22 500        | -22 500         | 0              | 100,0        |
| 6725                   | Honorar for juridisk bistand                | 399            | 0              | 0               | 0              | 0,0          |
| 6810                   | Web, kostnader internettside                | 4 814          | 3 127          | 3 000           | 127            | 104,2        |
| 6811                   | Lisens Lønnsprogram                         | 731            | 975            | 1 000           | -25            | 97,5         |
| 6815                   | TRYKKING SETERBRUKEREN                      | 44 227         | 31 893         | 50 000          | -18 107        | 63,8         |
| 6816                   | Trykking Seterbrukeren overf Unesco         | 0              | -10 000        | -15 000         | 5 000          | 66,7         |
| 6840                   | Aviser, tidsskrifter, bøker o.l.            | 1 189          | 1 659          | 1 500           | 159            | 110,6        |
| 6860                   | Møte, kurs, oppdatering o.l.                | 900            | 2 275          | 0               | 2 275          | 0,0          |
| 6900                   | Telefon                                     | -885           | 0              | 0               | 0              | 0,0          |
| 6940                   | Porto, UTSENDELSE SETERBRUKEREN             | 22 700         | 18 065         | 20 000          | -1 935         | 90,3         |
| 6941                   | PORTO                                       | 71             | 0              | 1 000           | -1 000         | 0,0          |
| 6942                   | Porto Seterbrukeren overf Unesco            | 0              | 0              | -6 000          | 6 000          | 0,0          |
| 7100                   | Bilgodtgjørelse, oppgavepliktig             | 20 197         | 4 883          | 20 000          | -15 117        | 24,4         |
| 7101                   | Bilgodtgjørelse overf prosjekt              | -6 059         | 0              | -22 500         | 22 500         | 0,0          |
| 7140                   | Reiseutgifter styremøter, årsmøter          | 30 634         | 5 685          | 25 000          | -19 315        | 22,7         |
| 7141                   | Overnatting og opphold, møter               | 3 122          | 0              | 4 500           | -4 500         | 0,0          |
| 7142                   | Reiseutgifter overf prosjekt                | -9 190         | 0              | 0               | 0              | 0,0          |
| 7320                   | Reklamekostnad                              | 1 500          | 2 581          | 0               | 2 581          | 0,0          |
| 7340                   | STØTTE/GAVER                                | 5 000          | 0              | 10 000          | -10 000        | 0,0          |
| 7700                   | Styre- og bedriftsforsamlingsmøter          | 7              | 0              | 0               | 0              | 0,0          |
| 7740                   | Øredifferanse                               | 0              | 0              | 0               | 0              | 0,0          |
| 7770                   | Bank- og kortgebyrer                        | 340            | 396            | 0               | 396            | 0,0          |
| 7790                   | Annen kostnad                               | 448            | 562            | 0               | 562            | 0,0          |
|                        | <b>Andre innkjøps-,tilvirkn. kostn. etc</b> | <b>356 579</b> | <b>142 821</b> | <b>185 000</b>  | <b>-42 179</b> | <b>77,2</b>  |
| 8050                   | Annen renteinntekt                          | 186            | 0              | 0               | 0              | 0,0          |
|                        | <b>Finansinntekter</b>                      | <b>186</b>     | <b>0</b>       | <b>0</b>        | <b>0</b>       | <b>0,0</b>   |
| 8150                   | Annen rentekostnad                          | 121            | 0              | 0               | 0              | 0,0          |
|                        | <b>Finanskostnader</b>                      | <b>121</b>     | <b>0</b>       | <b>0</b>        | <b>0</b>       | <b>0,0</b>   |
|                        | <b>Resultat</b>                             | <b>36 008</b>  | <b>143 076</b> | <b>106 400</b>  |                |              |

**Revisjonsrapport 2021**  
KOMMER TIL ÅRSMØTET

**UNESCO regnskap**

| <b>Unesco mm</b>       |   |     |                |                  |          |                |            |
|------------------------|---|-----|----------------|------------------|----------|----------------|------------|
| <b>DRIFTSINNTEKTER</b> |   |     |                |                  |          |                |            |
| 3120                   | Deltageravgift Seterkonferanse              | ... | 0              | 191 110          | 0        | 191 110        | 0,0        |
|                        | <b>Salgsinntekter varer/tjenester</b>       |     | <b>0</b>       | <b>191 110</b>   | <b>0</b> | <b>191 110</b> | <b>0,0</b> |
|                        | Egenandel NSK, minus over                   |     |                |                  |          |                |            |
|                        | Sponsing VNK                                |     |                | 41634            |          |                |            |
|                        | Sponsing Anno                               |     |                | 40000            |          |                |            |
| 3460                   | Støtte Unesco                               | ... | 194 584        | 1 355 000        | 0        |                | 0,0        |
|                        | <b>Offentlig tilskudd</b>                   |     | <b>194 584</b> | <b>1 355 000</b> | <b>0</b> |                | <b>0,0</b> |
|                        | <b>Sum inn</b>                              |     |                | <b>1 627 744</b> |          |                |            |
| <b>DRIFTSKOSTNADER</b> |   |     |                |                  |          |                |            |
| 4510                   | Unesco søknad Administrasjon                | ... | 78 625         | 36 675           | 0        |                | 0,0        |
| 4520                   | Unesco-Fagdager og setersamlinger           | ... | 0              | 391 608          | 0        |                | 0,0        |
| 4525                   | Unesco Film                                 | ... | 0              | 57 750           | 0        |                | 0,0        |
|                        | VNK diverse                                 |     |                |                  |          |                |            |
|                        | Anno Museum, Knut Ola                       |     |                |                  |          |                |            |
|                        | Siv Beate , lønn + fakturering              |     |                |                  |          |                |            |
|                        | Innkjøp av tjenester                        |     |                |                  |          |                |            |
| 4535                   | Unesco -Prosjektledelse                     | ... | 0              | 1 118 856        | 0        |                | 0,0        |
| 4545                   | Unesco Styringsgruppe                       | ... | 0              | 125 634          | 0        |                | 0,0        |
|                        | <b>Forbruk av innkjøpte råvarer etc.</b>    |     | <b>78 625</b>  | <b>1 730 523</b> | <b>0</b> |                | <b>0,0</b> |
| 5100                   | Lønn til ansatte                            | ... | 76 000         | 0                | 0        | 0              | 0,0        |
| 5330                   | Godtgjørelse til styre                      | ... | 11 700         | 0                | 0        | 0              | 0,0        |
|                        | <b>Lønninger, ferielønn og honorarer</b>    |     | <b>87 700</b>  | <b>0</b>         | <b>0</b> | <b>0</b>       | <b>0,0</b> |
| 6705                   | Honorar Regnskap/Medlemslister              | ... | 6 304          | 0                | 0        | 0              | 0,0        |
| 7100                   | Bilgodtgjørelse, oppgavepliktig             | ... | 6 882          | 0                | 0        | 0              | 0,0        |
| 7140                   | Reiseutgifter styremøter, årsmøter          | ... | 12 502         | 0                | 0        | 0              | 0,0        |
|                        | <b>Andre innkjøps-,tilvirkn. kostn. etc</b> |     | <b>25 688</b>  | <b>0</b>         | <b>0</b> | <b>0</b>       | <b>0,0</b> |
|                        | <b>Sum utgifter</b>                         |     |                |                  |          |                |            |
|                        | <b>Resultat</b>                             |     |                | <b>-102779</b>   |          |                |            |

## Økonomiske støtte og bistand

Norsk Seterkultur har søkt og fått støtte fra

- Landbruks- og Matdepartementet til frivillige organisasjoner i landbruket
- Innovasjon Norge til arbeid med setersmør og beskytta betegnelse 68500
- Valdres Natur- og Kulturpark har bidratt med ca. 41634 kr i arbeidsressurser og kontorfasiliteter
- Anno Museum har bidratt med arbeidsinnsats på ca. 40000

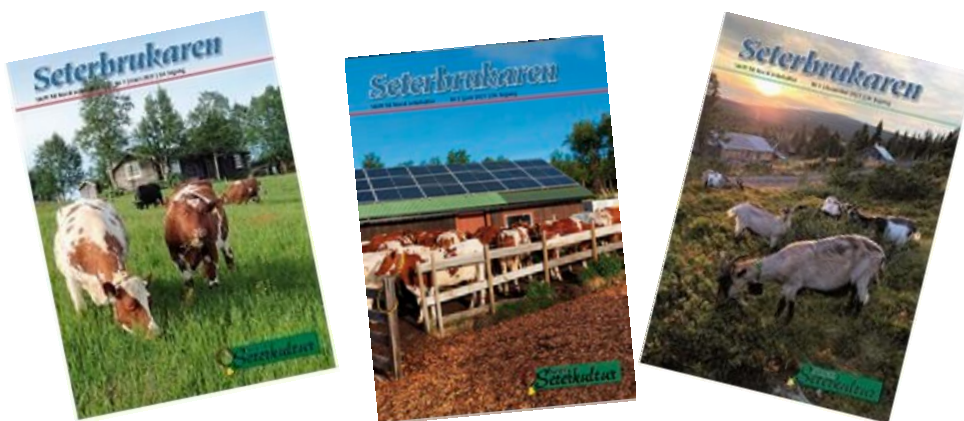
Til UNESCO er det søkt og gitt støtte frå

|  |                |
|--|----------------|
| Landbruksdirektoratet, kompetanse og utvikling | 1000000        |
| Hedmark landbrukselskap                        | 200000         |
| Norges vel                                     | 30000          |
| Trøndelag kompetansemidler, fagsamling         | 100000         |
| Sparebankstiftelsen                            | 2355000        |
| Erasmus+                                       | 600000         |
| <b>Til sammen 2021</b>                         | <b>4585000</b> |

## Media

### *Seterbrukaren*

Det er gitt ut tre medlemsnummer i 2022. Medlemsbladet kom i mars, juni og desember. Øystein Skjæveland har vært redaktør bladet. Bladet har publisert et mangfold av stoff med relevans og aktualitet for seterbrukere og andre interesserte.



### *www.seterkultur.no*

Nettsida har produsert og delt aktuelt stoff. I 2020 er det oppretta tre nye temasider; UNESCO, Setra mi og Setersmør. Disse er oppdatert av daglig leder i 2021. I tillegg er det oppdatert oversikt over publikasjoner om seterdrift. Annonsesiden på «ledig-søker jobb» er aktivt brukt.

### *Seterveilederen på web*

Norsk Seterkultur har videreført [www.seterrettleiaren.no](http://www.seterrettleiaren.no). Også i 2021 ble det gjort oppdateringer av Knut Ola B. Storbråten.

## Facebook

Facebook-siden til Norsk Seterkultur har pr 31.12.2021 5481 følgere. Facebook deler egne og andres setersaker og blir oppdatert av daglig leder, styreleder og redaktør.

**Sideoversikt** [Se mer innsikt](#)

Følgere: 5 481  
Siste 28 dager

|  |                                   |                         |
|--|-----------------------------------|-------------------------|
| Rekkevidde for innlegg<br><b>3 216</b> | Innleggsengasjement<br><b>631</b> | Nye følgere<br><b>8</b> |
|--|-----------------------------------|-------------------------|

### Nylige innlegg

De siste 28 dagene

|   | Rekkevidde for innlegg | Engasjement |
|---|------------------------|-------------|
| <td>1701</td> <td>145</td>  | 1701                   | 145         |
| Se mer <div> <b>Nå ut til flere med dette innlegget</b> <span>×</span><br/>Du kan nå opptil 249 personer om dagen ved å fremme innlegget "Mange bønder ønsker ..." for kr 65.<br/><a href="#">Frem innlegg</a></div> <div><b>Fullfør konfigureringen av siden din for å få et større publikum.</b><br/>Hvis du legger til mer informasjon, kan det få flere personer til å ta kontakt med deg.<br/>10 av 13 trinn er fullførte<br/></div> |                        |             |

## Eksterne media

I tillegg til det som er beskrevet, ble det gjort et intervju av Nynorsk pressekontor om setring og fritidsboliger. Videre er det sendt en pressemelding i forbindelse med aksjon Setra mi. Den ble trykket i juninummet 2021 av Bonde og Småbruker.

## UNESCO-arbeidet

For mediarbeid i UNESCO, se eget avsnitt om UNESCO

## Pressemeldinger

### UNESCO-prosjekt

Seterkulturen rommer bl.a. praktiske ferdigheter knyttet til produksjon og foredling, tradisjonelt håndverk, ritualer og skikker, lokking og musikk. Dette kalles *immateriell kulturarv*, som betyr «levende tradisjoner og kunnskap som blir overført mellom folk». Som et ledd i arbeidet med å ta vare på seterkulturen vil vi prøve å søke den inn på *UNESCOS liste for immateriell kulturarv*. Klarer vi det vil det gi seterdrifta økt positiv oppmerksomhet og styrke virkemidler og politisk vilje for å ta vare på seterkulturen i framtida.

I arbeidet med søknaden til UNESCO vil vi kartlegge og vise fram det omfattende arbeidet som gjøres på setrene, motivere til samarbeid for å ta vare på og videreutvikle seterkulturen og jobbe på mange fronter for at det skal bli mulig å fortsette med setring i framtida. Seterkulturen kan bare bevares gjennom praktisk seterdrift og den er avhengig av landbrukspolitikken og samfunnets velvilje. For å klare dette må vi bli synlige og involvere flest mulig!

### Setra mi!

Seterdrifta er en viktig del av vår felles kulturarv, men framtida ser ikke lys ut. I dag er det under 900 setre i drift i Norge, og flere av dagens brukere vurderer å slutte i løpet av få år. Hvis vi vil unngå at kunnskapen og kulturarven forsvinner trenger seterdrifta et løft nå!

Det er mange grunner til å ta vare på seterdrifta. Den er bærekraftig, utnytter lite tilgjengelige utmarksbeiter og hindrer gjengroing. Den ivaretar et mangfold av håndverks- og mattradisjoner og er en brobygger mellom generasjoner. Til tross for mye arbeid er stølen et fristed for både folk og dyr, og i dagens hektiske og digitale hverdag er kanskje seterkulturens verdier viktigere å ta vare på enn noen gang.

### Spørreundersøkelse

For å få vite mer om setrene og vise fram den varierte seterkulturen relanserer vi spørreundersøkelsen «Setra mi». Vi håper flest mulig seterbrukere vil svare på spørsmålene og har fokus på seterliv og seterdrift i dag, tradisjoner som fortsatt er levende og i bruk og kunnskapen som overføres mellom folk. Vi trekker ut et par premier blant de som svarer innen 1. juli!

Link til undersøkelsen ligger på nettsida til Norsk Seterkultur; [www.seterkultur.no](http://www.seterkultur.no)

### Instagram-kampanje

I sommer vil vi vise fram seterlivet i Norge! Ta bilder som viser livet på setra og tag med #setra\_mi. Ta bilder fra setra di, og oppfordre besøkende til å gjøre det sammen! Vis fram hverdagen med aktiviteter som f.eks. buføring, melking, dyrestell, foredling osv. Sørg for at personer på bildene har gitt sitt samtykke til at de kan publiseres. Noen av bildene vil vi reposte på vår konto Setra mi.

UNESCO-prosjektet, spørreundersøkelsen og insta-kampanjen er i regi av organisasjonen Norsk Seterkultur.



Foto: Hege Hovd. Vingelssetra i Nord-Østerdal.



Foto: Oskar Puschmann. Sparstadstølen i Valdres.

### Kontaktinfo:

Styreleder Siv Beate Eggen, epost [sivbeate@me.com](mailto:sivbeate@me.com)

Daglig leder Norsk Seterkultur Katharina Sparstad, epost [katharina.sparstad@valdres.no](mailto:katharina.sparstad@valdres.no)

Prosjektleder UNESCO-prosjektet Hege Hovd, epost [hege@radhusetvingelen.no](mailto:hege@radhusetvingelen.no)

UNESCO-prosjektet, spørreundersøkelsen og insta-kampanjen er i regi av organisasjonen Norsk Seterkultur.



## Stølsdrifta er sterkt truet!

*Stølsdrifta er en viktig del av vår kulturarv og den er verdifull på så mange måter. Den gjør at lite tilgjengelige beiter kan brukes til å produsere mat, og er en viktig del av et bærekraftig landbruk. Den bidrar til å ta vare på blomsterengene og hindrer at fjellet gror igjen med kratt og skog. Den ivaretar et mangfold av håndverks- og mattradisjoner og er en brobygger mellom generasjoner. Stølen er et fristed for folk og dyr, og i dagens hektiske hverdag er kanskje seterkulturens verdier viktigere å ta vare på enn noen gang!*

Stølsdrifta har lange tradisjoner i Norge. Tidligere var det helt nødvendig å utnytte utmarksbeitene til dyrefôr, og vinter-forrådet av ost og smør ble produsert her. For 100 år siden var det nesten 45 000 støler i drift i Norge, men antallet har gått kraftig ned. I dag er det under 900 støler, og mange av dagens seterbrukere vurderer å gi seg i løpet av få år. Hvis vi vil unngå at kulturarven og kunnskapen forsvinner trenger stølsdrifta et løft nå!

### **Stølsdrift er bærekraftig, det er bra for miljøet og bra for dyra:**

- stølen og stølslandskapet er attraktivt for besøkende og en unik formidlingsarena for gode og nære opplevelser
- det er god dyrevelferd og gir god kvalitet og smak på kjøtt og melk
- beiting i utmarka sparer annet areal som kan brukes til matproduksjon
- utmarksbeite bevarer biologisk mangfold og hindrer gjengroing. Det er også bra for klimaet fordi det øker bindingen av karbon i graset og det gir positiv albedoeffekt (dvs mindre jordoppvarming)

### **UNESCO-prosjektet**

Stølskulturen omfatter blant annet praktiske ferdigheter knyttet til dyra og naturen, produksjon og foredling av melka, tradisjonelt håndverk, historier, ritualer, lokking og musikk. Dette kalles «immateriell» eller levende kulturarv, og blir overført fra generasjon til generasjon. Som et ledd i å ta vare på stølskulturen skal den søkes inn på UNESCOs liste for immateriell kulturarv.

I denne prosessen skal stølene kartlegges, det omfattende arbeidet som gjøres på stølene skal synliggjøres og det skal motiveres til samarbeid for å ta vare på og videreutvikle kulturarven. Stølskulturen kan bare bevares gjennom aktiv stølsdrift, og stølsdrifta er avhengig både av landbrukspolitikken og støtte fra samfunnet for å kunne fortsette å være levedyktig i framtida.

Nåløyet er trangt, men dersom stølskulturen kommer inn på UNESCOs liste er det en anerkjennelse som vil gi økt positiv oppmerksomhet og styrke virkemidler og politisk vilje for å ta vare på kulturarven i framtida. Det kan også være en døråpner for samarbeid med fjellområder i andre land (EU) om større utviklingstiltak.

UNESCO-søknadsprosjektet driftes av organisasjonen Norsk Seterkultur.

### **Kontaktinformasjon UNESCO-prosjektet:**

Mediekontakt Kari Trøan Sundt, tlf 936 38 197, epost [kari.sundt@radhusetvingelen.no](mailto:kari.sundt@radhusetvingelen.no)  
Prosjektleder Hege Hovd, tlf 415 48 465, epost [hege@radhusetvingelen.no](mailto:hege@radhusetvingelen.no)

### **Kontaktinformasjon Norsk Seterkultur:**

Styreleder Siv Beate Eggen tlf 481 02 785, epost [sivbeate@me.com](mailto:sivbeate@me.com)  
Daglig leder Katharina Sparstad, tlf. 990 09 584, epost [katharina.sparstad@valdres.no](mailto:katharina.sparstad@valdres.no)

**Medieoppslag**  
Arbeidets rett:



Figur 1. Fra Arbeidets rett

Videre ble det det sendt ut pressemelding i forbindelse med tilsagn på 2,3 millioner til ungdom og setring som ble fanget opp av avisa Valdres og valdres.no:

**Får 2,3 millioner: - Dette er fantastisk!**



Enda mer nøyaktig får Norsk Seterkultur hele 2 355 000,- fra Sparebankstiftelsen DNB for at flere skal oppleve seterulturen.

**VALDRES:** Mandag fikk Norsk Seterkultur en veldig trivelig melding i posten; i konvolutten var det nemlig tildelingsbevis på kr 2355000,- fra Sparebankstiftelsen DNB.

- Dette er fantastisk! Nå kan vi legge enda mer arbeid i få flere barn og unge til seters, sier daglig leder Katharina Sparstad i en pressemelding.

Norsk seterkultur har også dekket arbeidet på seterkultur.no



# Politikk og forvaltning

## Jordbruksforhandlingene

Leder og nestleder deltok i digitalt innspillmøte med Bondelaget. Vi la fram våre synspunkter og følte at fikk medhold i forståelsen av at seterdrift er en viktig del av landbruksnæringa, ikke kun et «krydder og raritet». Vi fikk blant annet gjennomslag for forslaget om reduksjon av setertida fra seks til fire uker, noe som var et viktig mål for oss og et virkemiddel for å få nye seterbrukere på banen. Styreleder deltok alene på digitalt innspillmøte med Bonde- og småbrukarlaget og møtte også her god forståelse for våre synspunkt.

### Innspill Jf 2021:

#### **Innspill til jordbruksforhandlingene 2021 fra Norsk seterkultur**

*"Norsk Seterkultur har som formål å ta vare på seterkulturen i et langsiktig perspektiv gjennom aktiv bruk av setrene i tråd med lokal kunnskap fra fortid til nåtid.*

*Med seterkultur forstås organisasjonen både natur, kultur og næring knyttet til utmarksområda som har blitt og fortsatt er nytta til seterdrifta."*

#### **Seterdrift er en viktig del av landbrukshistorien**

Store forskjeller i klima, topografi og jordsmonn har påvirket utviklinga av jordbruket i de ulike delene av landet vårt. Utmarksressursen er fellesnevneren og selve grunnlaget for jordbruket over landet i tida før kunstgjødsel og kraftfôret ble tatt i bruk. Mennesket har gjennom erfaringer brukt sine kunnskaper om naturen og naturressursene for å kunne livnære seg med beitebruk i utmark og slåtter på setervoller og myrer. Denne høstingskulturen har bidratt til vinterfôr til dyra og livsviktig mat for folk.

#### **Seterdrift har gitt oss kunnskap og kulturarv**

Tradisjonell kunnskap har utviklet seg gjennom erfaringer og blitt overlevert til nye generasjoner. Kunnskap om beitebruk, høsting av vinterfôr, stell av dyr, melkehåndtering, konservering, kulturvekster og medisinerplanter er noen eksempler på dette. Denne kunnskapen er eksempler på immateriell kulturarv som holdes levende gjennom bruk. Der er også en viktig ressurs for lokal verdiskaping og identitetsbygging. Kunnskapen er også viktig med tanke på hvordan de biologiske ressursene kan anvendes på en bærekraftig måte i framtida

#### **Seterdrift har skapt og ivaretar kulturlandskap og biologisk mangfold**

Beiting i seterlandskapet ivaretar åpne kulturlandskap med en rekke fysiske og biologiske kulturminner. Vår biologiske kulturarv med et mangfold av urter og andre beiteplanter har en spesiell verdi.

#### **Matproduksjon i seterlandskapet gir oss ei verdiskaping med særegne seterprodukter og opplevelser for allmenheten.**

Forskning på beiteplanter viser at melkeproduksjon basert på artsrike fjellbeiter med mindre bruk av kraftfôr gir melk av unik kvalitet. Setermelka og seterproduktene får da et høyere innhold av karotener, gunstige fettsyrer og antioksidanter enn den melka som

produseres hjemme på gården. Det vil si at seterproduktene har flere positive verdier knyttet til helse. I tillegg vil beitevekstene gi særpregede smak og farge til setermelka og seterproduktene. Seterprodukter basert på tradisjonell drift vil derfor ha en spesiell kvalitet og kan sies å være terroir-produkter. Ekte setersmør er et resultat av tradisjonskunnskap, beitekvaliteter og terroir. Setersmør fra seter/støl kan nå merkes som "beskytta nasjonalt særpreg". Dette synliggjør en merverdi av seterprodukt som kan styrke lokal verdiskaping på setrene.

#### **Seterdrift bruker og holder i hevd beiteressurser**

I tillegg bidrar bruk av seterlandskapet med ekstra areal til gårdsdrifta. Seterdrift gir også muligheter til ekstra næringsinntekter ved satsing på turisme.

#### **Seterdrift har globale verdier og betydning for klima, miljø, matsikkerhet og selvforsyningsgrad**

Ved å utnytte utmarksressursene bedre, kan vi også øke vår selvforsyningsgrad og matsikkerhet. Seterarealene er altså en del av vår nasjonale beredskap. Mye av dagens matproduksjon er intensiv og skjer ved bruk av importert kraftfôr. Gjennom å kunne ha noe mer ekstensiv matproduksjon ved bruk av utmarksbeiter og egnede beitedyr, vil vi i tillegg både ta vare på beitetradisjoner, beiteressurser og pleie kulturlandskapet. Her vil det også være klima og miljøgevinster med økt albedoeffekt, mer fotosyntese og CO<sub>2</sub>-binding til jorda.

#### **Seterkulturen er truet og vi kjemper for at den skal leve videre**

Agri analyse har hatt en spørreundersøkelse blant seterbrukerene som viser en usikkerhet for framtidig setring og at flere tenker å avvike seterdrifta. Innhold i denne rapporten gir også grunnlag for våre innspill.

Norsk seterkultur kommer derfor med innspill til jordbruksforhandlingene som vi tror kan redusere avvikling og stimulere til videre drift og reetableringer. Vi har flere typer setring og ulike lokale tradisjoner. Alle har verdi for oss og ivaretar verdier knyttet til seterdrift – produserer melk på beiteressurser i utmark og ivaretar kulturarv, kulturlandskap og biologisk mangfold.

Vi ønsker:

| Forslag:  | Begrunnelse:   |
|---|--|
| <p>En grunnforutsetning for at vi skal ha en levende seterkultur er at små- og mellomstore bruk overlever og får mulighet til å være med på ei bærekraftig utvikling med tanke på økonomi og menneskelige ressurser.</p> <p>Mer støtte til nybygg/rehabilitering slik at videre drift kan være mulig innenfor gårdens egen bærekraft.</p> | <p>Antall setre i Norge er kraftig redusert, og med stadig færre melkebruk og mer intensivt jordbruk fortsetter dessverre trenden. Vi har setre med både geit og ku, og de fleste aktive seterbrukere finner vi blant små- og mellomstore melkebruk.</p> <p>Det må være mulig for små og mellomstore bruk å kunne betjene lån som kreves for nødvendige investeringer for å innfri kravene om løsdrift og oppgradering av driftsapparatet til dagens krav.</p>   |
| <p>Mer differensierte tilskudd</p> <p>Seterdrift 4 uker: kr 50000,-</p>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Seterdrift generelt er ressurskrevende, har ekstra driftsutgifter og anleggskostnader uavhengig av antall uker med setring.</li> <li>- Setring i 4 uker bidrar til matproduksjon og ivaretar fellesverdier som kulturarv, kulturlandskap og biologisk mangfold.</li> <li>- en del små og mellomstore bruk har i dag behov for inntekt fra jobb utenfor gårdsdrifta. Ferier er ofte begrenset til maks 4 uker og denne tida blir brukt i seterdrifta</li> <li>- logistikk i sammenheng med gårdsdrift og tilgjengelig arbeidskraft. Drift av to driftsenheter samtidig er krevende.</li> <li>- Leie av arbeidskraft/drivere med begrenset tidsressurs.</li> </ul> <p>Tilgang til godt nok beite for å opprettholde melkeproduksjonen</p>   |
| <p>Tillegg pr uke fra uke 5 – 8: kr 10000,-</p> <p>Foredlingstilskudd - Kr 10000</p> <p>Om det ikke blir nasjonalt tilskudd så ønsker vi at tilskuddet kan prioriteres i regionale strategier.</p>  | <p>Kan føre til at noen flere setrer i mer enn 4 uker.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Dekker merkostnader med lengre sesong og øker lønnsomheten ved videre drift. Gir mulighet til mer leid arbeidskraft.</li> <li>- Øker beiteaktivitet og</li> <li>- Høster mer av beiteressursen til matproduksjon</li> <li>- Lengre sesong for besøkssetre gir et bedre reiselivstilbud.kulturlandskapspleie.</li> <li>- Foredling av setermelka til seterprodukter er en del av kulturarven. Setermelkas særegne kvaliteter gir særegne seterprodukter. Matskatter som kan gi ekstra positivt omdømme og næringsinntekter. Det er derfor ønskelig at flere seterbrukere foredler setermelka.</li> <li>- Dette krever mye ekstra arbeid og evt ekstra innleid arbeidskraft.</li> </ul> <p>I tillegg kreves også en del ekstra utstyr og driftsutgifter til emballasje, salg m.m</p> |
| <p><b>Prioritere økonomisk støtte til infrastruktur som vei, strøm og vann gjennom Innovasjon Norge</b></p>   | <p>Setrene ligger ofte i områder der infrastruktur som vei, strøm og vann er mangelfull. Dette påfører seterbrukeren en del ekstra store kostnader som kan redusere lønnsomheten betydelig. Eksempler på kravene til infrastruktur er:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• melkebilen må komme fram</li> <li>• Kjøling av melka krever kontinuerlig strøm og dieselaggregat er ikke en miljøvennlig løsning</li> <li>• Rent vann er en forutsetning for all drift.</li> </ul>   |
| <p><b>Prioritere økonomisk støtte til rehabilitering, nybygg og utvikling av seterlegg gjennom Innovasjon Norge.</b></p>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Investering i alternative energikilder som solcelleanlegg, batteri, minikraftverk med vann eller vind er nå aktuelt med tanke på miljø og nyere teknologi. Redusert bruk av aggregat er også en forutsetning for miljøsertifisering.</li> </ul> <p>Det er kostbart og det er en krevende logistikk å drifte flere driftsapparat.</p> <p>Utviklingen i jordbruket nødvendiggjør rehabilitering og nybygging. Dette kan påføre seterbrukeren en del ekstra store kostnader som kan redusere lønnsomheten med setring betydelig.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Dette er en kritisk og sårbar situasjon for aktuelle setre.</li> </ul>   |

Vi har forskning og tradisjonskunnskap som gir oss mange gode argumenter for å bevare, videreføre og videreutvikle seterbruk.

Å ta vare på seterkulturen er også et samfunnsansvar. Seterbrukerne greier det ikke alene. Setertilskuddet og økonomisk støtte til nødvendige investeringer er viktig for oss. For de fleste er det i lengda ikke nok å være idealist.



## Pågående prosjekt

### *Beskytta betegnelse for setersmør*

Norsk Seterkultur fikk endelig beskytta betegnelse på tradisjonelt grunnlag for setersmør høsten 2019. I 2020 fikk Valdres Natur- og Kulturpark støtte fra Innovasjon Norge til å bruke ressurser å utarbeide retningslinjer for salg, brosjyre for forbrukere og brukeravtale mm. Arbeidet ble avslutta høsten 2021. Alle produsenter har fått tilsendt plakett, logo som klistremerke og brosjyre til å legge ved smøret ved salg. På grunn av Covid 19 ble det ikke gjennomført stands eller kinnekurs. Forskriften til setersmør ligger på lovdata:

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2019-09-02-1104>

Smørposjektet ble presentert på fagsamlinga på Røros



I 2021 økte antall smørprodusenter som benyttet merket fra 7 til 10



### ***Seterkultur på UNESCOs liste for immateriell kulturarv***

Rådhuset Vingelen fikk fra 2021 oppdraget med å lede arbeidet videre for å føre seterkulturen på UNESCO sin liste for immateriell kulturarv. I tillegg til Rådhuset Vingelen er det en ressursgruppe som bidrar inn i arbeidet. Fra styringsgruppa er det satt ned en arbeidsgruppe med leder, nestleder og daglig leder. Arbeidsgruppa har hatt 20 møter: 8. januar, 15. januar, 19. februar, 28. februar, 11. mars, 26. mars, 14. april, 30. april, 11. mai, 19. mai, 17. juni, 18. juni, 8. juli, 17. august, 5. oktober, 5. november, 23. november, 30. november, 7. desember, 16. desember

### **Rapport frå Rådhuset Vingelen 2021**

I løpet av 2021 har vi produsert informasjonsmateriale og hatt fokus på å få medieoppslag for å informere om UNESCO-prosjektet, de verdiene som ligger i seterkulturen og spre kunnskap om at seterkulturen er truet. Vi har sendt ut spørreundersøkelsen Setra mi til alle seterbrukere (ca. 900 brukere), med en svarprosent på overkant av 40 %. Vi arrangerte en fagsamling om seterkultur på Røros første helga i november, som fikk veldig gode tilbakemeldinger.

Gjennomførte aktiviteter i 2021 inkluderer bl.a.:

- Bakgrunnsinformasjon og gjennomgang av prosjektplan, begynnende kartlegging av setermiljøer
- Møter med UNESCO-veiledere Eivind Falk (Norsk Håndverksinstitutt), Camilla Rossing (Institutt for bunad og folkedrakt) og Hildegunn Bjørgen (ansv. Immateriell kulturarv, Kulturrådet), setergruppe Norges Bondelag og Norges Bonde- og Småbrukarlag.
- Arbeidsmøter og diskusjoner med personer i oppnevnt ressursgruppe (Leder Fjellnettverket Kari Randen, seterbrukere og tidl. ledere Norsk Seterkultur Hans Bondal og Jostein Sande, Leder Norsk Bufo Mari Bjørnsrud-Gabrielsen, Leder Norsk Kulturarv Erik Lillebråten, etnolog Knut Aastad Bråten, Forskere i NIBIO Kari Stensgaard og Bolette Bele)
- Møter i arbeidsgruppe og styringsgruppe Norsk Seterkultur
- Løpende kontakt og samarbeid med andre støtteorganisasjoner
- Møter/dialog med sosialantropologistudent
- Søke midler, både offentlig og privat, for å få fullfinansiert prosjektet. Vi har fått tilsagn på 1 mill fra Landbruksdirektoratet (nasjonale tilretteleggingsmidler), 1,1 mill fra Fylkeskommuner og Fjellandbruksmidler Trøndelag, 200 000 kr fra Hedmark Landbruksselskap, samt 30 000 kr fra Norges Vel, 60 000 euro fra Erasmus+ og 2,35 mill fra Sparebankstiftelsen til prosjektet og formidling av seterkulturen.
- Det er utarbeidet kravspec. til dokumentarfilm for å sende til tilbydere som en uformell første henvendelse.
- Spørreundersøkelsen «Setra mi» sendt ut til alle seterbrukere (ca 900 brukere), så langt mottatt totalt 374 svar.
- I august ble det gjennomført en tredagers studietur/befaring til mulige film-lokasjoner i Aurland, Valdres og Vågå. På denne turen ble det også tatt bilder som kan brukes i søknaden og til å promotere seterkulturen og prosjektet.
- Planlegging og gjennomføring av norsk/svensk fagsamling på Røros 5. - 7- november 2021. Vi åpnet for deltakere fra begge land. På det meste var det 74 deltakere (fagprogrammet lørdag), inkludert 9 deltakere fra Sverige.
- Et samarbeid med andre land gjør at UNESCO-søknaden står sterkere og har større mulighet til å bli godkjent. Vi har hatt jevnlig dialog og samarbeid med Svensk Fäbodkultur om felles norsk/svensk UNESCO-søknad. Vi har så langt planlagt flere felles aktiviteter og sammen med Sverige søkt og fått tilsagn på 60 000 euro fra Erasmus+ midler (EU-midler) om

småskalapartnerskap. Sverige har nå mulighet til å søke på samme UNESCO-liste som oss, og har i samarbeid med oss søkt nasjonalt om å bli godkjent søker. Høstens fagsamling på Røros var også et ledd i dette arbeidet.

- Produksjon av infomateriale og artikler til ulike tidsskrifter og medlemsblad
- Instagram-kampanje #setra\_mi som har fått godt over 200 innlegg gjennom sommeren

Medieoppslag sommeren 2021, bl.a. ulike nettartikler (NRK, melk.no, Nationen), intervju Lokalradioene i Innlandet 25. mai, NRK Radio nasjonalt 26. juli (nyhetene 7.30), NRK Radio 30. juli (Ferievikarene P1+), NRK Radio Innlandet (P1-morgen) 9. august og NRK TV Østnytt 9. august



<https://tv.nrk.no/serie/distriktsnyheter-oestnytt/202108/DKIN98080921/avspiller>

## Arrangement

**Fagsamlinga på Røros** første helga i november var første gang på lenge at vi kunne gjennomføre en fysisk samling. -Og deltakerne viste tydelig pris på dette, både fra norsk og svensk side. Fagsamlinga hadde spesielt fokus på Unesco-prosessen og programmet var laget av Rådhuset Vingelen v/ Hege Hovd og styret i Norsk seterkultur i felleskap. Foruten mange gode innlegg fra ulikt hold, var det lagt opp til gruppearbeid, diskusjoner og også utflukt til lokalmatprodusenter i Røros. Det var en fin blanding av folk fra mange ulike miljø blant deltakerne; foruten seterbrukere sjøl, representanter med bakgrunn fra arbeid i Kulturrådet, museum, departement og næringslivet. Felles for alle var at man har en unik interesse for seterdrift og ønsker å bidra til at denne skal videreføres. Rammen rundt samlinga kunne ikke vært bedre. Røros viste seg fra sin beste side og stemningen var veldig god.

### *Seterbesøk*

Styremedlem Ove Søresand var på to seterbesøk der han tok bilder og dokumenterte i artikkel fra Gjengedalstølen og Markesetstølen



Figur 2. Fra Markesetstølen

## Samarbeid men andre organisasjoner

### *Hanen*

Norsk Seterkultur har samarbeidet med Hanen om seterbedrifter in i Osteløypa.no. Videre har Katharina bidratt som innleder på det digitale kurset: «Webinar om etablering av stølsopplevelser 4. mai» med tema Stølsretteleieren, hva Norsk Seterkultur kan bidra med og hvor man kan søke støtte.



### *Norsk Gardsost*

Norsk Gardsost har bidratt i flere aktiviteter i 2021. Norsk Gardsost har gitt innspill til produsentveileder for setersmøret. Videre har Norsk Gardsost bidratt med innlegg innspill til årets jordbruksforhandlinger og med innlegg på fagsamling.

### *Norges Bondelag*

Det er avholdt møte med Norges Bondelag i forbindelse med jordbruksforhandlingene og UNESCO-arbeidet. Arbeidet med en egen setergruppe er videreført.

### *Norsk Bonde – og Småbrukarlag*

Det er avholdt møte i forbindelse med jordbruksforhandlingene. I tillegg er det trykket en artikkel om aksjon Setra mi i Bonde og Småbruker.

### *Norges vel*

Norsk Seterkultur samarbeider med Norges Vel i to prosjekt, Fossilfrie setre og Forskningsstasjonen Løken i Øystre Slidre som ressurscenter for Norsk fjellandbruk. Styreleder i Norsk seterkultur Siv Beate Eggen sitter styringsgruppe for ressurscenteret. Der har det vært ett fysisk møte på Lillehammer og to møter på teams.



## Norsk Bufo

### Artikkel i fellesnummer Norsk Bufo:

#### Har dyr kultur?

*Som husdyreier og seterbruker har jeg i en årrekke hatt gleden av å bli kjent med både ku, geit og hest. For å få seterdrifta til å fungere best mulig forutsetter det et godt samarbeid mellom menneske og dyr. Måten dyra fungerer som flokk er avgjørende. Hvordan de er eller ikke er mot hverandre, holder sammen og lærer av hverandre. Dyras egen kultur er en viktig del av den samlede seterulturen.*

#### Kultur kan defineres som overføring av erfaringsbasert adferd

**Begrepet kultur kommer av latin *colere* eller *cultura*, som betyr å dyrke, bearbeide eller kultivere. Begrepet er veldig vanskelig å definere, og det finnes en rekke forskjellige måter å tolke det på. Tradisjonelt brukes begrepet kultur for å betegne menneskelig aktivitet i samfunnet, til forskjell fra for eksempel natur. Men betyr det da at dyr «bare» er natur, og ikke har kultur?**

Heldigvis er det flere definisjoner på kultur. Innenfor antropologien er det en egen økologisk og biologisk orientert retning som overlapper med biologiske og naturvitenskapelige fagtradisjoner. Her blir kultur definert som en tilpasningsteknikk som er langt mer effektiv enn den som går gjennom arv og genetisk utvalg. En arts evne til å ha kultur, det vil si evne til å lære gjennom erfaring kombinert med overføring av erfaringsbasert adferd til andre individer, gir en mye raskere tilpasning enn biologisk evolusjon. Nyere forskning i dyreadferd (etologi/adferdsøkologi) har vist at kultur ikke er en eksklusiv egenskap for mennesker. Mange dyrearter har adferds-komponenter som etologene regner som kulturelle.

#### Samspill menneske, dyr og natur

Noe av det som kjennetegner seterdrift er samspillet mellom menneske, dyr og natur. Dyra skal ikke bare tilpasse seg naturen, med de skal også samarbeide med mennesket. Dyra skal høste maten selv og må kunne mye om området. Beitekvaliteten er ulik fra sted til sted og endrer seg i løpet av sommeren. Vannforholdene kan variere, noen myrer kan beites, andre er farlige. Elva kan være stri, og kyrne må lære seg hvor den kan krysses. De må planlegge beiteruta så de kommer hjem til melking. Dyr som ikke kan lære seg dette gir ofte merarbeid på setra. I et arbeidsintensivt liv må logistikken fungere, og budeia kan ikke bruke mye tid på dyra mellom stellene. Melkemengden er ikke alltid det viktigste. På stølen vår fikk de på 60-tallet en flott NRF ku som melket ekstra godt. Hun fikk bare en sommer på setra fordi hun hadde det med å trække i melkespannet. Da hjelper det ikke om du melker aldri så mye. Godt samarbeid mellom menneske og dyr er fundamentalt. Gjennom mange hundre, kanskje tusen år, har vi valgt ut de dyra som fungerte best til nettopp dette livet.

#### Bjølleku og flokk-kultur

Dyra på sin side har en flokk-kultur med et hierarki med ulike roller. Bjøllekua må velges med omhu, hun skal lede flokken. Med bjølla på får kua en sterkere status. Samtidig er hun avhengig av at de andre kyrne gir henne tillit. Flokken er viktig for å utvikle kunnskap og samspill. Det er ikke bare bjøllekua som styrer flokken, kyrne har tilsammen ulike egenskaper som kan være nyttige for felleskapet. Tidligere var det vanlig å ha kyr til de ble ganske gamle. Et langt liv har gitt kyrne viktige erfaringer hele flokken drar nytte av. Sammen utvikler de en flokk-kultur. Samarbeid er selvsagt vesentlig for alt dyrehold, men i lukkede enheter har bonden bedre oversikt over situasjonen slik at kommunikasjonen blir mindre viktig. Jeg har et eksempel fra min tid som geitebudeie på en felles seter. Jeg lærte fort at bjellegeita måtte ha spesiell oppmerksomhet. Uten henne kom jeg ingen vei med flokken. Vinteren etter besøkte jeg henne og resten av flokken i fjøset. Bjellegeita sto bundet fordi hun hadde store horn. Straks hun så meg satte hun i å breke. Jeg forsto noe var galt, og ja, hun skulle kjee. Fjømesteren satte henne i egen binge, og i løpet av 30 min sto det 3 killinger der. Dette ville nok gått bra uansett fordi forholdene i fjøset er avgrenset og oversiktlige, men på stølen er det av stor betydning at dyra sier fra.

#### Spesialisert på seterlivet

Fra egen seter har jeg erfaringer med både innleide NRF-kuer og egne av gamle, norske kuraser. Generelt sett opplever jeg at de opprinnelige kurasene har bedre evne til å tilpasse seg forholdene på stølen. De tar seg bedre fram, utnytter et større areal, har mindre skader, sjeldnere jurbetennelse, sterkere flokk-kultur, sterkere stølsbinding og tydeligere kommunikasjon. Det hender dyr blir hengende igjen når flokken skal ut å beite (kalver eller leiekuer). Bjøllekua går aldri av gårde uten at alle er med. Om de så har gått ett stykke før det oppdages, kommer hun rausende tilbake for å hente dem mens resten av flokken venter.

Jeg opplever også at de gamle rasene gir bedre respons på lokking. De svarer gjerne med høylytte raut eller ved å komme meg i møte. De varsler også ofte med rauting når de nærmer seg setra. Da skal budeia svare for å vise at hun er klar til å ta dem imot.

Jeg har leid NRF kyr i 24 somre fra samme besetning. De årene vi bare hadde nye leiekuer var ekstra arbeidskrevende. De kom ikke hjem til melking. I to somre sprang jeg flere kilometer nesten daglig. Det var først da jeg fikk tilbake den gamle (NRF-) bjøllekua året etter at det ble orden på flokken. Hun tok alle vel hjem – selv om hun selv ikke hadde melk den sommeren. Jeg har også hatt flinke NRF-stølskuer, men stølsegenskapene ser ut til å ha blitt svakere med årene. De har blitt roligere, senere, mindre villige til å følge flokken og bruker lenger tid på å tilpasse seg. Den moderne kua skal melke mye, være rolig og lett håndterbar og ha god helse. I lukkede enheter med melkerobot er kommunikasjonen med mennesker mindre viktig. Hun trenger heller ikke bygge flokk-kultur på samspillet med naturen. Egentlig trenger hun ikke kunne mer enn å melke, spise og sove. Spørsmålet som fort reiser seg er om dette kan kombineres, kan setra moderniseres med for eksempel melkerobot? Kan roboten erstatte budeia? Og hvordan takler «robotkua» seterlivet? Det har i flere tilfeller vist seg problematisk. Som kjent er kua et flokkdyr. For å melkes når det faller henne for godt må hun forlate flokken. Vil flokktilhørigheten gjøre at hun dropper melkingen? Eller er flokk-tilhørigheten så svak at hun går alene slik at flokken løser seg opp? Og hvor langt kan de gå fra stølen før de eventuelt dropper å gå hjem for å melkes hvis det ikke er en budeie der til å ta dem imot? Mange har den oppfatningen at det er melkespreng som driver kuene hjem til melking. Det er en sannhet med modifikasjoner. Jeg har ofte flere ammekuer i flokken og som bjølleku. Selv uten melkespreng tok hun flokken hjem til rett tid (stort sett) hver dag. For henne var det relasjonen med budeia som gjorde at hun valgte å ta med flokken hjem.

#### Trenger framtida kuer med kultur?

Vi vet at medfødt og innlært atferd henger tett sammen, flokk-adferden er et resultat av gener, fysiologi og kuas erfaringer. Men hvor skillet mellom arv og kultur går er et like åpent og interessant spørsmål for dyr som for mennesker. Siden kua er et produksjonsdyr, er dette relevant når vi planlegger avl i forhold til framtidens matproduksjon. Hvordan skal framtidskua være? Trenger vi kuer med kultur? Dette bør det forskes mer på. Inntil da blir dette bare en budeies erfaringsbaserte synsing.

Felles annonse i TYR:



### ***Valdresmusea AS***

Direktør i Valdresmusea Ole Aastad Bråten var på seterbesøk hos nestleder i Skålbergsætra i sommer og skrev en god artikkel i VG i etterkant. Artikkelen hadde hovedfokus på formidlingen av immateriell kulturarv i museene. Tematikken var imidlertid absolutt relevant for alle typer seterdrift, ikke kun museumssetre, siden det grupper rett inn i prosessen vår i forhold til arbeidet med søknaden til Unesco.

## **Internasjonalt samarbeid**

### ***Medlemskap i EFNCP***

Norsk Seterkultur er medlem i den Europeiske seterorganisasjonen EFNCP (European Forum of Nature Conservation and Pastoralism). Organisasjonen har medlemsland fra de fleste fjellregionene i Europa. De jobber aktivt for å ta vare på utmarksbeite- kulturen i fjellområdene og gir ut EFNCP medlemsblad «La Cañada». I 2021 hadde vi dialog om UNESCO arbeidet, og eventuelt samarbeid med andre land i Europa. EFNCP har foreslått seterområde i Montenegro/Kosovo som har mange fellestrekk med Norge <http://www.katunroads.me/en/>. 29.11.2021 ble det gjennomført en intervjusamtale om setersmørprosjektet på Teams.

### ***FAO – Food and Agriculture Organisation of the United Nations***

Norsk Seterkultur er invitert til å bidra med relevant kunnskap om seterdrift og familielandbruk. Web-plattformen samler info om familielandbruk fra hele verden; inkludert nasjonale lover og forskrifter, offentlig politikk, beste praksis, og statistikk, forskning, artikler og publikasjoner. Informasjonen skal samles fra aktører på ulikt nivå som regjeringer, forskningsinstitusjoner, universiteter, faglag og frivillige organisasjoner <http://www.fao.org/family-farming/en/>.

## **Fou-prosjekt**

Prosjektsøknader med foreløpige avslag:

- SSB/Ann Norderhaug: Naturbaserte løsninger for å opprettholde jordbruksland og økosystemtjenester under press
- NIBIO/Bolette Bele: Invitasjon til å delta som assosiert partner i prosjektsøknad: Tradisjonell matproduksjon og kulturarv (*arbeidstittel*)

Tilsagn på 2. forsøk: NIBIO Valborg Kvakkestad *Forskningsprosjektet Endringer i utmarksbeiting og setring – årsaker, virkninger og tiltak*



# Takk samarbeidet i 2021!



*Frå Markesetstølen. Foto: Ove Søresand*